

ידידים וחברים מספרים

(מספרים על לוי אשכול מתוך התכנית "השפעה התקופה" בעריכת נתן זך, כדור, ששורה בגליל צה"ל)
ראש הממשלה מנחם בגין
תמיד טענתי שהתודעה של אשכול בעיניו הייתה מוטעית. אשכול נחשב בעיניו לאדם חלש המתי קשה לקבל החלטות. אך בחקירת עבודתו הממשלתית בממשלת המדינה הראשונה עזרתי על מכוון ולמדתי לדעת שהיה זה אדם חזק לא נכונה ומשוללת כל יסוד מעבר אותה. אביא שלוש דוגמאות:

ביום שקדמו למלחמת ששת הימים היה אשכול מיוזמי החליט שה שנתקבלה בממשלה לא להחליט לגנות שלא להמשיך בהמתנה, כי יש בה סכנה לכשתחל האומה. יום לאחר הצטרפותו לממשלה ישבתי לצדו בישיבת ועדת המסרים של צה"ל. בחתום הייתי עד כיצד בכירי המפקדים של הצבא הבינו בתקופת זמנאותיות על ההמתנה. למה על ארצנו לכל יבוא אליהם כשענתה. כי הראגה היא המכתיבה את דבריהם. כעבור יומים נתקבש ההחלטה להרוץ את האויב, על מנת שלא ילכו את הבטחון על ידיו כפי שהיומם השאר בדינו. אשכול היה בחדאי אחד מיוזמי של החלטה גורלית זו. ועד דוגמה — ביום פרוץ מלחמת ששת הימים היינו במשכן הכנסת שהי"ט. גו מהנבועה ליד בית לחם. היכינו לבואו של אשכול שנתעכב בדרך בגלל הנועוץ הצבאי. עם בואו ביקשתי ממנו לזמן ישיבת ממש"ל למיחות לעשרים דקות לעניין חשוב. הוא הסכים מיד. נתכנסנו בחדר ישיבות הממשלה, אך השר רגום גרשו אותנו משם לטקסט בעל המגפון. כשנתכנסת הממשלה לה הצעתי לחדש את יושביו העיתיקה, וכן הצעתי יגאל אלון. ההצעה נתקבלה פה אחד. ההחלטה זו נתקבלה בכוונתו של אשכול. הוא גם הכריז בהתייחס להחל אה הממשלה הישראלית על ורשלים השלימה.

סורתי יחזיר שלוש שנים במשך שלת הליכוד האומי. שררו בה יוסף חביר, בכוונתו של אשכול. הוא היה אדם נוח לבדיות. היה סיס בין הממשלה לבין האופוזיציה והטוב בניה. בוזארי מחתנת נהג עומדת הפנימית. שהה קצת נטב וטר ביטוי קדומו. בכינות זכור לו את חסד מעשהו בהחלטתו להתיי רות על העלאת עצמותו של זאב ז'בוטינסקי.

בצוואת ציוה ז'בוטינסקי "יקריבוהו במקום בו יבונק חיים ולא יעברו עצמותו לארץ-ישראל, אלא על פי הוראת של ממשלה יהודית. עד היות אשכול ראש הממשלה הסירוב היה מחולט. לא "ח שנבחר לראש הממשלה הלכתי לאשכול באחד הימים וקראתי ב"אזני קסט זה בכוונתו של ז'בוטינסקי". אשכול ביקש מימי אהדים על מנת להודיע כחבריו. לאחר זמן החליטה הממשלה בנוסח פ"ר סוסים להורות על העלאת עצמות ז'בוטינסקי ורעיתו יחנה. זו היתה החלטה אישית של לוי אשכול שהתפרש על חברי הממשלה והמיד וכרנו על זאת.

יש"א גדידי
נעשה עול לאשכול בשל הפקד רה המטאלי של השירוד המפורי סם לאופה. אך הדבר לא סיפק בטונה את מידת ההחלטיות הנדרש שות של אשכול, ואת המאמץ הרב שהשקיע בהכנת הצבא וב הכשרת התנאים המדיניים. שנוסע קבל עם כמתגוננים ולא כמי ש פתח במלחמה באחריו יום הלחי סה הממשלה על הפסק ההמתנה והיטל עלי לנסח סיבה של זרד על לכלי התקשורת שחשירי את המניעים להתקפה. מבלי להסיל מורד בציבור. אשכול דרכו. תול להכניס בה תיקונים לפי עצמו. הפקדיון, לעתים פתאום תחילת העזורים שהדברים וזאמרו בשירוד "ח ברדי אשכול יצא לאלוף, אני מעדי על שאמרת כי מהגידר המלוכך של ההודעה יכולה לצאת תקלה גדולה. ואכן היה זה מקרה מטאלי שאינו מעיד על דמותו האמיתית של אשכול. היה צורך ביותר אומץ לב לקבל החלטה על המתנה, מאשר לקבל את הדישה הפשטנית של מלחמה מדי.

אחר מלחמת ששת הימים הוא היה עובד. הוא חס שתיק הבטחון נלקח ממנו שלא כדין ולא בצדק. בחקופה שלאחר המלחמה היה זה אשכול שקבע את המושג של גבולות בטחון הברזל מגבול פריז. גל נמוכן זה שלחה הגנולות שצבאו זו לא יעבור אותם מעבר. אני יכול להעיד שהצבא שרדע לא היבה להכניט אלק.

אברהם אביהו
מקורו של לוי אשכול:
הוא לא היה אדם חלש. הוא היה אומר: אני מחפטר ומתפטר. עד שאני מגיע להתלטה שריזתי בה הוא היה אדם רגיש. אותה שירה ומוסיקה באוהה החליטה מפורטת של הממשלה. השהה נגד תשעה. אם לפתח במלחמה אשכול היה בעד פתיחה. הוא לא הכריע ובכן, לאוהה, איבד אני עלטו. אך הוא אמר: איך אני יכול להפיל את הנס למלחמה אם הממשלה כה מחולקת בדעתה. נחם עד כמה ימים. היתה בכך גם משום גדידה.

אחרי המלחמה אשכול לא היה אותו אדם. הוא חס בגנדי עלי ידי החברים הכי קרובים אליו.

תלמוד (מר), ישראלי
יאור, מזכירי הצבאי
של אשכול:
כשברואר 1967 היה כנס של סגל הפיקוד הכללי. אז דיברו ראש אש"ר, הרמטכ"ל האחרים העריכו שבשנה הקרובה לא תהיה מלחמה. ועל כן יש להקדיש את מירב האמצעים לאימון היחידות. קם אשכול ואמר: מגיין לכם שלא היתה מלחמה? ואם אישיתו מנהיג ערבי יתגעז וישפת במלחמה? על כן צריך לדאוג למלאי במחס? ניס וירכש ולכל מה שצריך למלחמה.

שנדר ישראלי בארצות
הברית אמרים קבריו:
אשכול היה ראש הממשלה הישראלי הראשון שנתקבל רשמית בבית המן הוא פתח ראשונה באתגפסות ליחסי רכש אינטימיים המבוססים על הכרה של ארתיב בצורך בקיום מאון הכוחות במורח התיכון. נוצרו יחסי איי שיים מיוחדים במינם בינו ובין הנשיא ג'נצחן המבוססים על הרי קע החקלאי שהיה מושותף לשי גינה.

התנצלויות במקום חזנים

וזימוקו עימו. בעיה נוספת המוכרת בחוכמתו של זוהרי בחול — התקלות ב"ה ה' טלפונים שבספר-כנא. מה אומד רים בעלי הטלפונים בערים חד גדולות. שבו יש אלפי קווים מקולקלים?
לוי אשכול (9.30).
עבר השנים לחלוט טאו פטר רהו של ראש-הממשלה השלישי של מדינת ישראל הן זמן מספיק, ואף רב מדי, כדי לשי כוה את אלה ששנאוהו. שבנו לו ושרדשו את הסתלקותו מסם ראש-הממשלה. כאשר פרש ודין בן-גוריון ב-1963 הוא אמר על אשכול: "הוא לא יורש שלי, זה מגיע לו בזכות עצמו". אולם ב-1965 אמר אר חן בן-גוריון על אותו אדם, כי "יש לשחרר את ישראל מהמיסטר המושחת והמטומסס". שבראשו הוא עומד. הוא אי שראשון של אשכול. שקרן יר "מחד", נשות-יוגודרי-העליות שחררו את תיק הביטחון מידי של אשכול. לאחר שהש" מיע את הימנעו המפורסם. ערבו מילחמת ששת הימים. ר' הגישו אותו לחמש דיון. ה' מסיק יהודה קודו והבמאי אלי

לוי אשכול שעה 9.30

ריבנוב, יחד עם רבים אחרים, שחלק ניכר מהם חסס טרנסם של החוכמה. מניס לצירי את אשכול בצבעים בהירים. חרן כדי התנגדות מפני התקפות של העבר. תחת לתאר את אש" כול באדם חכם. בעל הבדיחות, המתגמם האירישאים. חוש הבחנה המעולה. בחוכמת מיש' תפסים חברי-הכנסת אבא אבו, יוסף זוירי ונו יעקוב, האלריך (פול) חיים (ירושאלי) הרצון.

7 - מרס 1979

משרד הבטחון הזמין תמורת-תשלום חיבור על "הפרשה"

ב,מוניטין" מספר 7, שהופיע השבוע מוקדש פרקינרחה ללוי אשכול במלואות 10 שנים למוות. במסגרת העריכה-מחדשת זו, מראוי יעקב אנומן את ח"כ שמעון פרס על מערכת יחסיו עם לוי אשכול וכן כותב ראש הממשלה-אש"ר ב"ה, על אש" כול תחת הכותרת "זכרונו לו חסד מעשהו".

בגין מספר על רגע של גילוי-לב מצד לוי אשכול. שיפור ש-נעצמו היה תלמודו של זאב ז'בוטינסקי בעורו. כמו כן קר בע בגין, שהדמיתו של לוי אש" כול כאדם חלש-היחה לאיפני אותו, וכי היה אחד מיוזמה של החלטה הגורלית בימים שקדמו למלחמת ששת הימים, שלא להמשיך בהמתנה. בראיון על יעקב אנומן עם ח"כ שמעון פרס, המשוה על אשכול, משולבת הליפתי-מכתבים בין אשכול לבין פרס, המתפרסמת לראשונה. אחד המכתבים מה-22.12.64 מתייחס לחיבור שהווען ע"י משרד הבטחון אל העיתונאי חני אשד, שעניינו "הפרשה".

אשכול כותב: "במחשך לשי-חנות בוחס להיבו על הפרשה" שנעשה לפי חומת משרד ה' בטחון ע"י חני אשד, תמורת תשלום. ברדתי את חזר עם היושק המשפטי של משרד ראש הממשלה, ואני מניח שגם היושק המשפטי של משרד הבטחון יאשר לן זאת. החומר הוא רכי של המדינה ואני מבקש להנות תשומת-לבם של כל אלה שבויתים החומר, שחוו רכוש משרד הבטחון, שאין לי פריטמו בלי הסכמת משרד ה' בטחון".

סוכנות לקטעי עתונות רחוב הרבט סמואל 4 ת.ד. 724, טלפון 234252 ירושלים

7 - מרץ 1979

הבקר

10 שנים למוותו של לוי אשכול

הקולנויזטור הגדול / חנה זמר

מגסיין שרת, ובשל לקחי לבון ליוה אותו בשנתו הראשונה כשר הבטחון מתח נפשי כלשהו. את הסערה הפוליטית-פנימית הוא עבר כשירו על העליינה. בקשיים המדיניים הוא בדרך כלל הפיק מתוק מעו, כאשר הגרמנים, מתוך תיורר אחרי נאצור, ניסו לבטל מולחתי נשק לישראל, הביאה אותם הטקטיקה של אשכול להעביר את מערכת היחסים הבלתי-רשמית למישור דיפלומאטי מלא. אשכול זכה לראות בראשית קילוח העליה מכריח-המועצות לא טעט בזכות נסינותיו המופגנים לשפר את יחסים עם מוסקוה. הוא גם הראשון בין מנהיגי ישראל שביקר בארתיב כאורח רישמי, וביסמו נפתחו לרוחה שערי הרכש מארתיב. אשכול היה לראש ממשלה מצליח, וגם פוטנלארי, אבל תקופת ההמתנה פגעה קשה בתדמיתו כמנהיג. באותם הימים עדיין אי אפשר היה לדעת שהמתנה מורשת העצבים ומעוררת החרדות לא תגרום כל נזק. ראו בה חטא מדיני. לא אשכול היה האשם, אבל הוא נשא באחריות.

בימים אלה, במלאת עשור למוותו, אמרו אישים שהכירוהו אז — ממנחם בגין ועד ישראל גלילי, דרך רבים אחרים — כי לאשכול המדינאי נוצר דימיו מעוות כמו שלא ידע להתליט. הנצחון הגדול במלחמת ששת הימים אשר הוכיח כי ההמתנה הביאה אך ברכה הן לצד הצבאי והן לצד המדיני של המערכה — לא יכול היה לתקן עור את הרושם המפועז, ולא את העוול המעשי שנשעה לו.

סופרו עכשיו דברים לא מעטים שהסברת הסוד של הרושם המוטעה שנוצר אז. אך עדיין לא סופר הכל. אנשים יהודעים את חלקה הנסתר של האמה עדיין לא פתחו את פיהם. אך אם אינני טועה, הרי היום שבו יסופר מה שעידין לא סופר, טוב איננו רחוק.

אם נכון כי מעשיו של אדם מלווים אותו בדרכו האחרונה, או אז התייצב לוי אשכול לפני בוראו בפמליית-כבוד מרשימה, אולי יותר מכל יהודי אחר שהולך לעולמו בדורות האחרונים.

המפעל הציויליזטורי האדיר של הציונות בארץ הזאת, לפני ואחרי קום המדינה, יצירת הבראשית של הפרחת השממה (סליחה על הביטוי) ושל בניית השתית למשק מודרני — קשורות בשמו של שקולנויק-אשכול קטר בלייזנות, מיסוד דגניה ועד להקמת מפעל המים הארצי, היו ראשו וליבו וידו בכל מעשה של בניין ופיתוח. הוא היה הקולנויזטור הגדול. בפרק זה של חייו ובצע זה של פעילותו לא מדברים על דימוי מעוות או על הערכה בלתי-נכונה, גם בימי חייו זכה עליהם בחוקרת הכל, אשכול המפתח לא היה שנוי במחלוקת. מיום בואו ארצה כחלוץ, מאחוריו, העליה השנייה ועד סיום תפקידו כשר האוצר, הביוגרפיה שלו היא מן היפות שאדם יכול ליחל לתן, ואין בה אף פרק ציבורי שגרם לו עצמו תחושת קיפוח או עוול.

בפרק זה של חייו הוא מביא את "מקורות" מהפקת כמה מאות אלף מטרים מעוקבים של מים להפקת 83 מיליונים מטרים מעוקבים. שנים רבות אחרי זה עדיין שמעתי אותו מדבר על "קובים" ו"צולים" כי מים וצינורות-מים נשארו אהבתו הגדולה. זה צם הפרק שבו הוטיב המרזי עולים על הקרקע במאות נקודות חדשות; וזה הפרק שבו קיבל אוצר שאין בו רזרבה ליום אחד, והחולש על משק שאין לו תשתית. באותם הימים אמר לי שבעצם הוא איננו יודע "כיצד צריך להיות שר האוצר" ובדיון היה פונה לעמיתו בארצות אחרות לחקור אותם בעניין זה. אך הוא פעל בדרכו שלו, התמודד עם התפקיד ויכול לו. בשנות כהונתו היה הסיפור השנתי של הצמיחה במשק 10 אחוזים, וכל אורח ראה בעיניו את עצמת התפתחות חוש את תקוות המחר.

ההצלחה וההכרה בה תרמו לעלייתו כאיש מספר שנים בהירוארכיה של מפא"י. הרמה לכך גם אישיותו המקובלת של הכל, גם מפני שהיה נוח לבדיות. גם מפני שהתרחק מתככים, וגם מפני שלא היה מוזהה עם כת כלשהי בספאלה. דרכו של איש מספר שנים מובילה אותו להיות מספר אחד, וכך אירע גם לאשכול. חמש השנים שבהן היה אשכול מספר אחד וזמנו לו בלי ספק רגעים של סיפוק, אך יותר מכל אכזבה ודכרון ורמיזות. ראשות הממשלה לא היטיבה עם אשכול, אבל היא היטיבה עם המדינה. ההסתריין ימצא, קרוב לוודאי, שהוא היה ראש הממשלה הטוב ביותר שהיה למדינת ישראל עד כה — להוציא את שנותיו הראשונות של בן-גוריון שהתייצב ליד ההנה בתקופה שבה היה דרוש מנהיג סמכותי כמוהו.

אשכול לא קיבל את ראשות הממשלה בחדווה. דחפי השלטון שלו לא הו חזקים כדי איוון החששות שקיננו בו. אם כי בן-גוריון פרש מן הכהונה מרצונו והוא אשר, "המליך" את אשכול, ואם כי אשכול היה מגאמני בן-גוריון, היתה לו תחושה של אי-נחת. אך משקיבל על עצמו את התפקיד, הוא היה נחוש למלא את עמון מתוך עצמאות. הוא נשט את האוצר ונטל על עצמו את הית הבטחון כי הסיק מסקנות

סוכנות לקטעי עתונות רחוב הרבט סמואל 4 ת.ד. 724, טלפון 234252 ירושלים

7 - מרץ 1979

הבקר

בן-גוריון בשבחו של אשכול

ב-2.11.61 אחרי הב' תיבות לכנסת החמניינת-אשר התקיימה ב-15.8.61 הציג דוד בן-גוריון, ראש הממשלה גר, את הממשלה בכ-נסת. קשולים עצומים נתגלו אז במרכבת ה- ממשלה חקואליציונית. בן-גוריון לא נאם אז בכנסת כרגיל על קווי-היסוד של הממשלה החדשה, מאחר שהוסי' כס בין שותפי הקואלי-ציה לקבל את קווי-הי סוד של הכנסת הרבי עית. הוא אמר רק כמה דברים קצרים:
הפען האמתו עלי ל- ציון שאם אני יכול שעה קלה לאחר, שהנשיא

הטיל עלי הבוקר תפי- קיד להציג עכשיו את הממשלה, הרי זה זכר תו הבלעדית של ידידך חברי לוי אשכול, שהש- קיע מאמצים עצומים, תוך סבלנות יוצאת מג- דר הרגיל, תוך שקיזה מפליאה וברוח טובה בלתי רגילה במגעיו עם כל המפלגות. ורק ה- דות לו אפשר היה לי למלא את רצון הנשיא ולהביא לכנסת עוד ה- יום הצעת הממשלה ה- נשענת על רוב בכנסת" (דברי הכנסת, פרך 32, דף 204).

ישראל קרנמן